

Kabbala & Alchemie

Tentoonstelling in de Embassy of the Free Mind

13 juni t/m 16 november 2019

Met trots presenteert de Embassy of the Free Mind (EFM) van 13 juni t/m 16 november 2019 *Kabbala & Alchemie*, de eerste tentoonstelling in haar nieuwe onderkomen *Het Huis met de Hoofden* aan de Keizersgracht 123 in Amsterdam. De EFM is een bibliotheek, een museum en een platform van het vrije denken. Kabbala en alchemie werden traditioneel gerekend tot de verborgen stromingen binnen de Europese cultuurgeschiedenis. De EFM wil met deze tentoonstelling de tamelijk onbekende relatie tussen deze twee onderwerpen voor het voetlicht brengen en doet dat aan de hand van rijk geïllustreerde handschriften en gedrukte boeken uit de zestiende en zeventiende eeuw uit haar Bibliotheca Philosophica Hermetica Collectie en zeven bijzondere Hebreeuwse handschriften van de Amsterdamse bibliotheek Ets Haim – Livraria Montezinos, de oudste nog steeds actieve Joodse bibliotheek ter wereld.

Dichter bij God

Kabbala is een Joodse mystieke traditie die van generatie op generatie werd overgeleverd binnen kringen van ingewijden. Kabbalisten gingen ervan uit dat de Hebreeuwse taal van goddelijke oorsprong was, de taal ook waarin God hemel en aarde had geschapen. Door te mediteren op de letters van het Hebreeuwse alfabet en de verschillende Godsnamen kon de kabbalist dichter bij God komen. Daarnaast komt het mystieke verlangen God te kennen tot uitdrukking in het beeld van de levensboom, in de tentoonstelling gepresenteerd in de oudst bekende gedrukte houtsnede, uit 1516. De tien goddelijke eigenschappen - Hebreeuws: *sefirot* - aan deze levensboom zijn de eigenschappen waarmee God zich kenbaar maakt aan de mens.

Van lood naar goud

Alchemie heeft haar wortels in het oude Egypte van de eerste eeuwen van onze christelijke jaartelling. Alchemisten probeerden onedele metalen om te zetten in edele metalen als zilver en goud. Dit proces werd transmutatie genoemd. Zij braken de stoffen af om ze te zuiveren en voegden ze daarna weer samen. Alchemisten waren op zoek naar de Steen der Wijzen, de substantie waarmee ze een geslaagde transmutatie tot stand zouden kunnen brengen. Deze substantie zou ook het universele geneesmiddel zijn dat het menselijk lichaam zuiverde en alle ziekten genas.

Voor sommige alchemisten bleef het niet bij het zoeken naar puurheid in hun stoffen alleen; ze streefden ook naar puurheid in hun relatie met God en het vervolmaken van de wereld.

Het natuurlijke en het bovennatuurlijke

De tentoonstelling verkent in het bijzonder het 16^e en 17^e-eeuwse fenomeen 'Cabala chymica' in de christelijke wereld. Hoe kwamen alchemie en kabbala samen? In een van de oudste kabbalistische werken, *Sefer yetzirah*, wordt gesteld dat er 'gecombineerd' en 'gevormd' moet worden – en ook de alchemist combineerde in zijn laboratorium stoffen om tot iets nieuws, iets beters, te komen. De Zwitserse arts en alchemist Paracelsus (1493-1541) was de eerste die kabbala (of: cabala) zag als onderdeel van de magie – een middel om het natuurlijke (de alchemie, het werken met de natuur) te verbinden met het bovennatuurlijke (God, de engelen). Het beeldmerk van deze tentoonstelling is een cirkelvormige gravure uit het bekendste werk van de Duitse alchemist en christelijke

kabbalist Heinrich Khunrath (1560-1605): *Amphitheatrum Sapientiae Aeternae* (Amfitheater van de Eeuwige Wijsheid). Hij stelde dat 'Kabbala, magie en alchemie in combinatie moesten worden gebruikt' en is daarmee een van de vroegste voorbeelden van het fenomeen Cabala Chymica.

Samenwerking Joods Cultureel Kwartier en de Embassy of the Free Mind

Peter Forshaw, hoofd van het Ritman Onderzoeksinstituut van de EFM, heeft wetenschappelijk onderzoek verricht naar dit vrij zeldzame fenomeen. Hij heeft deze inzichten samen met conservator Cis van Heertum in de tentoonstelling verwerkt. De tentoonstelling sluit aan bij de internationale tentoonstelling *Kabbala. De kunst van de Joodse mystiek*, die van 29 maart t/m 24 augustus plaatsvindt in het Joods Cultureel Kwartier (JCK). De EFM heeft een zestal bijzondere drukken en manuscripten in bruikleen gegeven aan het JCK en ontvangt zeven unieke handschriften van Ets Haim in bruikleen voor de tentoonstelling *Kabbala & Alchemie*. Dit onderstreept een mooie, al ruim dertig jaar bestaande samenwerking tussen de Embassy of the Free Mind (EFM) met haar Collectie Bibliotheca Philosophica Hermetica en het Joods Cultureel Kwartier met de daaraan verbonden Ets Haim - Livraria Montezinos.

Lezingen en rondleidingen

De EFM zal in samenwerking met het JCK en Ets Haim lezingen en rondleidingen verzorgen. Sprekers zijn onder anderen Mirjam Knotter (conservator tentoonstelling *Kabbala*, JCK), Heide Warncke (conservator Ets Haim) en John MacMurphy (promovendus van de Leerstoelgroep Hermetische Filosofie, Universiteit van Amsterdam).

De tentoonstelling *Kabbala & Alchemie* wordt op 12 juni geopend door Emile Schrijver, algemeen directeur van het Joods Cultureel Kwartier, en is t/m 16 november 2019 van woensdag t/m zaterdag te bezichtigen in de EFM.

Voor afbeeldingen, klik [hier](#).

Boris de Munnick, persvoorlichter
E bdemunnick@efm.amsterdam; M 06-22978444
Embassy of the Free Mind, Keizersgracht 123, Amsterdam